

ÚTRPENÍ A JINÉ ŽÁNRY

DORA KAPRÁLOVÁ

Utrpení a jiné žánry

Vyšlo také v tištěné verzi

Dora Kaprálová

Utrpení a jiné žánry – e-kniha

Copyright © Druhé město – Martin Reiner, 2022

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

DRUHÉ MĚSTO

DORA KAPRÁLOVÁ

**ÚTRPENÍ
A JINÉ ŽÁNRY**

© Dora Kaprálová, 2022

Illustrations © Jakub Janovský, 2022

© Druhé město — Martin Reiner, 2022

ISBN tištěné knihy: 978-80-7227-879-4

ISBN ePUB: 978-80-7227-732-2

ISBN MOBI (Kindle): 978-80-7227-733-9

ISBN PDF: 978-80-7227-734-6

I.

Z BALKONU ČTVRTÉHO PATRA

Večer před vánočním odjezdem z Berlína do Strmilova jsem dlouze postála na našem balkoně. Jako obyčejně jsem pozorovala sousedy z protějšího domu.

Na ulici se tváříme, že se neznáme. A přitom... přitom stačí na škvírku poodhrnout lněný závěs v ložnici, a hned si všimnu, jak souseď odnaproti netrpělivě vyhlíží u otevřeného okna, kdy závěs konečně odhrnu. Je mi jasné, o co mu jde. Odhrnu závěs, otevřu dveře na balkon a nechám je ležérně pootevřené. Típne cigaretu a zírá do mé ložnice, zatímco já letmo překontroluju jeho prázdný pokoj s černým kulatým lustrem. Všechno je v pořádku, nejspíš jen vyluxoval a teď větrá.

Jen ať dveře odkryjí nohu mého stolu, říkám si. Jen ať si souseď láme hlavu nad tělem kytary ležící na komodě, jen ať zahlídne sentimentální rodinné fotografie a obraz *Zuzany v lázni*...

Teď — před Vánocemi — jsem pro své sousedy odnaproti uklidila celou knihovnu, vyklepala perský koberec, vyměnila potah na postel, rozsvítila sadu světýlek a celkově nazdobila ložnici tak, aby i ze vzdálenějších oken vyvolávala jen ty nejpříjemnější pocity útulnosti.

My totiž Vánoce ctíme, já a moje děti. Rozhodně víc než náš nový souseď, co osvětlil okno fialově blikajícím umělohmotným zubem. Měl to být humor? Je snad zubní laborant? Před pár dny mě poprvé pozdravil v chodbě domu,

vycenil bělostný chrup, představil se jako Mehmed a hned se zeptal, jak se mám.

Je skutečně rozumnější pozorovat své bližní z balkonu čtvrtého patra. Poslední dobou daleko raději pozoruju z okna sousedku odnaproti, co si pinzetkou trhá před zvěšovací zrcadýlkem z Ikey chloupky na bradě, než třeba neznámého tloušťíka na facebooku, co mává do kamery ve slipech, za sebou ledovou řeku, na nohou gumové žabky.

V takových chvílích monitor zaklapnu a jdu na balkon. Život je tady. Na balkoně čtvrtého patra. Koncentrovaný, hmatatelný, bezpečný, na dosah milovaný.

Jednou, když byla mladší dcerka ještě docela malá, jsem stála přilepená stehny k horkému radiátoru u okna (to nám ještě nepřistavěli balkon). Stála jsem před neexistujícím balkonem v ložnici a zírala do blba, když vtom dcerka zavolala: „Mami, už zase skáčeou.“

„Kdo skáče, miláčku?“

„No ti dva, ti dva v okně.“

Neskákali, dělali tu věc.

Zakryla jsem holčičce oči a dál koukala do blba. Moc do skoku mi nebylo. Tehdy jsem totiž žila bez balkonu.

Ano. Naháci v protějších oknech jsou u nás taky běžní. Nedávno jsem zahlédla šedovlasého souseďa v košili bez kalhot, utíral prach a bimbas se mu houpal zleva doprava jako v nějakém staříčkém analogovém pornu.

A před pár dny, když zavolala přítelkyně z Brna a vyprávěla mi svůj smutný milostný příběh, jsem na balkoně

dojatě pozorovala ty dva. Tentokrát společně ustýlali postel: jeden zleva, druhý zprava. Bydlí přes ulici o patro níž, a tak jsem z ptačí perspektivy viděla, jak ten vlevo s pleší pečlivě uhlazuje prostěradlo, zatímco vlasáč naproti natřepává polštáře a jemně si upravuje vlasy. Bylo v tom něco tak andělsky smyslného, že jsem to kamarádce řekla do telefonu. Láska existuje, řekla jsem jí; když vtom – vtom vidím, že muž vpravo má prsa a je to nejspíš žena. Zmátlo mě to a rozbilo obraz harmonie, ani nedokážu vysvětlit proč.

Ale zpátky k vyhlídkám. Tak třeba výhled z kuchyně do oken vnitrobloku. Lepší než Netflix, samá okna bez závěsů.

V pravém horním patře bydlí pan Lavadora, což je jméno jeho firmy na opravu ledniček, jeho pravé jméno pokračně zapomenu. Je to jediný z pozorovaných a pozorujících, který u nás kdy byl. Tříkrát nám spravoval ledničku a jednou namontoval myčku. Naposledy přišel se svým malým chlapečkem, co od nás dostal lego. Takže je to jediný soused, kterého zdravíme na ulici, protože je to náš pan Lavadora, co zná důvěrně i všechny gumičky ztracené v prachu za pračkou.

Tomu o patro níž říkáme pan Kuchyňka, nikdy si nezatáhne závěs, a tak ho (ač neradi) vidáme každý večer uklízet kuchyň. Nedokáže v podstatě odložit vlhký hadr, pořád s ním přejíždí myčku, linku, stůl, ledničku, jako by byl v hypnóze. A do toho si lhostejně a bez chuti připravuje večeři. Když se unaví, což bývá vlastně jen na chvíli po jídle, sundá si ponožky, pokrčená chodidla položí na protější

židli a začne s rituálem, ze kterého mrazí. Trhá si kůžičku kolem nehtů na palcích a odšprtává ji chaoticky po celé kuchyni. V tu chvíli zrak odvracím, ale to už nejspíš bere kýbl se saponátem a podlahu s mrtvou kůží pečlivě drhne. Dívám se tam opravdu nerada.

O patro níž žije osamělý mladík, co rád vaří, toho naopak pozorujeme s radostí.

Občas se přihodí, že zatímco sama vařím večeři, odskočím si k oknu, abych viděla, co vaří on. A někdy, spíš výjimečně, se takto synchronizují i se sousedem, co bydlí naproti na stejném poschodí. Jenže ten vaří málokdy, spíš si nechává jídlo vozit.

Když nějaký soused umře, tak prostě umře. Když se odstěhuje, je to, jako by umřel. Ještě se nestalo, abych takového souseda nebo sousedku potkala někde jinde než v okolí domu. I to je další metafyzický rozdíl proti online šmírování.

Takže balkon ve čtvrtém patře, který jsme musely především opustit, protože jak jinak se dopravit z B. do strmilovského domu, teď už jen za mamkou a jezevčicí.

Cestuju ráda, ale balkon při cestování chybí. Všechno je ve vlacích a autobusech tak blízko, ale za dosahem doteků, a všechno je reálné až hrůza.

A nevypadalo to dobře už od rána, ta cesta... V S-Bahnu vytahuju z kapsy drobásky pro žebráka, protože ctím pravidlo, na které občas zapomínám: dám-li cestou drobásky tomu, kdo o ně žádá, dojedu bez úhony na kýžené místo (mohl by to být i debilní citát v čínském sušenkovém

přáníčku, ale není). Bezdomovec měl v přeplněném S-Bahnu roušku a ani mě v roušce nebylo slyšet. Takže mi drobné cinkaly v kapse kabátu ještě na nádraží.

Měly jsme jet vlakem jen do Prahy, odkud nás chtěla do Strmilova zavézt kamarádka. Její nabídka mě dojala, ale před Prahou se ukázalo, že to myslela jako příslib do budoucnosti.

Běžely jsme bláznivě cikcak po nádraží s kufry a na poslední chvíli stihly expres do Tábora. Expres, který se před Tábořem zastavil v místě, kde bývá šero i ve dne.

Rozpršelo se.

V Táboře jsme měly nečekanou dvouhodinovou pauzičku. Poslední půlhodinu jsme mátožně čekaly na autobusovém nádraží, jedly zlevněné chlebičky z bufetu a pozorovaly několik alkoholiků, kteří zase pozorovali nás. Drobásky v kapse zacinkaly. Počítala jsem z dlouhé chvíle špačky od cigaret.

Dávno se setmělo.

Balkon a výhled z něj chyběl čím dál víc.

Z peronu nádraží jsem krátce spatřila statného muže na balkoně. Dokouřil spokojeně cigaretu, zavřel za sebou dveře a zhasl. Ta možnost kdykoliv odejít z balkonu, zavřít dveře a vnější svět pozorovat z tepla domova!

Cestou do Hradce jsme klimbaly v autobuse a pak zase vyběhly s kufry do tmy, abychom stihly poslední spoj. Řídil ho mladý pořízek a nadával na vládní nařízení. Seděly jsme ve voze samy, takže když zakřičel, zakřičela jsem v roušce něco souhlasného, ačkoliv mi bylo líto, že je tak cholerický.

„Měli bychom se covidem nakazit všichni a bylo by konečně po ftákách,“ hulákal.

Před olšanskou zatačkou jsem zakřičela (snad abych se zastala nemocných), že indiáni možná vymřou, mají slabou imunitu.

Prudce zabrzdil. Málem jsme čelem narazily do sedadel před sebou.

Zařval, že on je taky indián, a štve ho, že nemůže na silvestra do hospody a kde si má někoho hledat v týchle době.

V tu chvíli se mu zlomil hlas.

Bylo mi ho líto.

Balkon teď chyběl nám všem.

Pak se rozjel klidněji. Chvíli nato křikl, jestli bychom s ním nejely ještě objíždkou do Popelína. Stejně nikdo nenastoupí, ale trasa je trasa.

Začala jsem znovu myslet na našeho zubního laboranta Mehmeda. Toho, co má místo hvězdy v okně blikající fialový zub. Rozuměli by si ti dva? Nebo by se indián skamarádil s panem Kuchyňkou?

„Můžu vás vyhodit na křižovatce u Strmilova a jet dál tou objíždkou bez vás,“ hulákal dál indián, „ale poseďte ještě, nechci být sám.“

Byly jsme tak unavené (já tím křikem s ním), že jsme na to po desetihodinové cestě kývly. Uvnitř bylo teplo a venku tma.

Nakonec nás zavezl na konečnou — a zeptal se, kde to vlastně bydlíme.

Tam, na kraji vsi, ukázala jsem ledabyly do tmy.

„Tak já vás tam ještě hodím, až dokouřím, počkejte chvíli.“

Kouřil a mluvil sám pro sebe, nebo možná k nám, ale my ho neslyšely. Čekaly jsme v prázdném autobuse na náměstí s blikajícím vánočním stromem. Z autobusu byl vidět jediný osvětlený balkon. Vešla na něj paní s hadrem, vytřepala ho a spěchala zase honem dovnitř. Pak se v pokoji setmělo...

Při loučení jsme na sebe s řidičem křičeli děkovné fráze... a najednou mi došlo, že po celou tu dobu mluvil vlastně k mé krásné sedmnáctileté dceři, která byla jako obyčejně nemá, ale tajemně se usmívala.

Dost možná jsem radost ze šmírování obrazů zdělila po tatkově. Jenže ten spíš lovil obrazy slov. Kdysi zaslechl na České ulici v Brně rozhovor dvou starých dam. Ta jedna říkala druhé: „Indián není hrbatý, ani když spadne ze stromu.“

Příběhl domů a říkal to všem na potkání, ne den, ale rok, vlastně celé roky... Opakoval tu větu s okouzlením, kterému se nevyrovnaly ani ty nejkrásnější Vánoce. „Indián není hrbatý, ani když spadne ze stromu.“

Ta dáma z České ulice určitě nežije, tatka od podzimu taky ne. Snad aspoň ten autobusák bude mít dlouhý život, i když je to indián.

Ve strmilovském domě svítí spousta světýlek: stříbrné nitky v květináčích se stromečky, červené mašle, zlaté jmelí, všechno to voní františkem, celý dům hoří vánočním světlem.

Jezevčice je slavnostní, i mamce svítí oči.

Jen ten balkon chybí. A taky ty, tati...

Když v noci všichni spí, přitisknu se stehny k horkému
radiátoru u okna.

Nevidím venku nikoho.

Vůbec nikoho.

Jen tiše zírám do tmy.

APOKALYPSA

Začalo to pozvolna, plíživě. Možná už v té nekonečné frontě na školní chodbě. Stáli jsme tam — třetíci ze základní školy — abychom se mohli podepsat do smutečních archů. Umřel Andropov. Školní šatny připomínaly klece v zoologické a jména sovětských generálních tajemníků Brežněv, Andropov, Černěnko zněla jako černokněžnická zaklínadla. Bylo mi devět a svět se rozpadal do menších a menších částic. Jako by byl nemocným včelínem, který už neprodukuje med, anebo mraveništěm, nad nímž obr ledabyle rozhoupal atomovou bombu.

Tou dobou jsem začala hrát v alternativním brněnském divadle. Jednou za měsíc divadelní zájezdy do Prahy a Bratislavy; herec Míša mi po nocích na levných ubikacích plačtivě svěřoval své milostné eskapády, herečka Alice mi zaplétala copy a posílala mě na nákup kubánských pomerančů. Jednou v Praze noční bál s dospělými v kulturáku (střepey v tanečním sále). Jindy zase vtrhl na mol opilý Míša s přenosnou teslou do pokoje a nutil nás fandit při hokejovém utkání proti Rusům. V divadelní šatně věčná šeptanda o politice a nemanželských dětech.

Herec Míša se upil k smrti. Ve zkušebně jsem si v den jeho pohřbu nalepila do školního sešitu fotografii těl rozleptaných napalmem. S hrůzou jsem si přečetla, že napalm je chemickou zbraní hromadného ničení, kterou

Američani použili ve Vietnamu. Desetitisíce dětí umíraly kvůli napalmu... Ve *Sto plus jedničce* se taky psalo, že Američani vyrábějí další atomové bomby a bude se umírat znovu. Hltala jsem ty stránky a v noci z nich měla noční můry. Jedna moskevská dívka, jen o něco starší, než jsem byla já, letí do Bílého domu za Reaganem a s pláčem ho prosí, aby byl ve světě mír. Pak se s ní zřítí letadlo a ona zemře. Naši příbuzní žijí na Floridě, mají bazény a auta, ale i ti brzy zemřou, protože se v Americe zbrojí. Svět se pečlivě připravuje na světovou válku. I my ve třetí třídě — v rámci hodiny „branná výchova“:

Jednoho dne nám učitelka změní velikost hlavy. Kvůli plynovým maskám. Moje je jednička, připadá mi to zvláštní, skoro všichni mají dvojku, někteří dokonce trojku. Stojíme v lesíku na brněnské periferii, z igelitových pytlíků vytahujeme svačiny. Položím svačinu vedle své malé plynové masky, zavrávorám a omylem šlápnu učitelce na nohu. Učitelka si zjedná pořádek. Když nastane velebné lesní ticho, ukáže na mě prstem a zakřičí: „Žáci! Tuhle si dobře prohlídněte. Je to mladší sestra toho grázla z pátý třídy! Na tu si skutečně dejte pozor!“

Nevím, co s rukama. Jsem hrozbou hromadného ničení, já — tichá premiantka.

Po Černobyli už nic tak velikého nebouchne. Jen režim za pár let.

Z dětských rolí vyrostu, ze všech divadelních kostýmů taky, a nakonec i z dětství. Československo se rozpadne a zase žádná pohroma! Jen války v Jugoslávii, Afghánistánu,

Kuvajtu, v Gruzii a v Čečně... ale tady — tady ospalý středoevropský klid, podvody s privatizacemi, sexshopy a herny jako highlight devadesátek a přelomu tisíciletí.

Ospalá je nakonec i celá má dospělost. Stěhování do Berlína, děti, později středně silný výbuch manželství... Někdy tou dobou mě ze sna znovu probudí slovo napalm.

„Co si to furt mumláš, mami?“ vytrhne mě mladší dcerka z chaotických vzpomínek, když se vracíme z procházky lednovým Berlínem.

„Slovo napalm. Podívej, támhle to máš napsaný,“ odpovídám a ukazuju dcerce látkový transparent zavěšený přes celé poschodí bývalého squatu. Stojí na něm *Rojava is the new napalm*.

„Víš vůbec, co je napalm?“

Než dítě stačí odpovědět, všimneme si té bytosti. Malá, drobná, s velkým bílým psem. Potkáváme ji v našich ulicích několikrát do roka. Občas si něco povídá, někdy křičí, jindy docela tiše postává a čeká na svého psa. V opelichaném černém kožíšku, sytě růžových legínách a i teď v rozšmajdaných růžových sandálech.

„Ten pes je nádhernej,“ zasní se dcera. „Mami, já si strašně přeju přesně takovýho psa.“

Je to jeden ze snů, které jí teď nemůžu splnit. Odvádím pozornost jinam — ke slovu napalm, ale marně.

„Nebo jiný zvířátko. Co žije dlouho, skoro napořád?“

„Želva žije sto let, anebo slon,“ odpovídám dítěti a pozoruju ženu se psem.